

**Керемясова Евгения Федосьевна-учитель
якутского языка и литературы
МОБУ СОШ №12
Г. Якутск;
(«Туох барыта дьылээх» 5 кылааска ситимнээх
сананы сайыннарыы уруога)**

Уруок технологическай каартата

Учуутала	Керемясова Евгения Федосьевна
Кылааһа	5
Предметэ	Саха литературата
Тиэмэтэ	«Туох барыта дьылээх»
Уруок тиибэ	Кылаас таһынан аабы уруогар ситимнээх сананы сайыннарыы
Сыала	1. И.М.Сосин «Кутуйах уйата» кэпсээнин аабы 2. Үөрэнээччи тэнниир, ырытар, түмэр, түмүктүүр, үөрүйэхтэрин салгыы сайыннарыы. 3. Аахпыт тиэкис нөнүө төрөөбүт дойду айылҕатыгар харыстабыллаах сыһыаны иитии
Соруктара	• Тиэкиһи кытта үлэ сүрүн сатабылларын инэри; • Бодоруһуу сатабылларын сайыннарыы; • Аабыга интэриэһи үөскэтэн, кинигэбэ тапталы инэри; • Биир дойдулаах суруйааччыбытын билиһиннэри.
Уруокка туһаныллар матырыйааллар	Экран, проектор; И.М Сосин «Айылҕалыын алтыһан» кинигэтэ; суруйааччы туһунан презентация

Уруок технологията				Ырыналыыр толкуйу сайыннаар технология.(ТРКМЧП).							
Уруокка туттуллар формалар, приемнар, методтар				Фронтальной ыйытыы, „Мозговой штурм“ ньыма, тизкини быһан аабыы.							
Предметтэр икки ардыларынаабы сибээс				Саха литература, тыл, биология, экология.							
Үөрэх предметин үөрэтии түмүктэрэ (планируемые результаты):											
Тустаах үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ (Предметные результаты): - Аабыы сүрүн үөрүйэхтэрин баһылыыр; - Аахпытын үчүгэйдик өйдүүр, ырытар, туһанар; - Эбии литературанан сатаан үлэлиир; - Аахпыт айымньытын туһунан аабааччы дневнигэр (альбом, тэтэрээт) уһуктубут иэйиитин үллэстэн санаатын суруйар				Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ (Метапредметные результаты): <u>Бодоруһар сатабыл (коммуникативные УУД):</u> айымньыны ырытыы кэмигэр бодоруһуу сиэрин тутуһан үлэлиир кыахтанар. Кэпсэтии уратыларын өйдүүр, табан кэпсэтэр, санаатын үллэстэр. <u>Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл (регулятивные УУД):</u> Үлэтин араас көрүнгэр сыал-сорук туруорунар, былаанныыр, түмүгүн сабаҕалыыр; үлэтин хонтуруолланар, сыаналана үөрэнэр. Бэйэтин уонна оҕолорун сөпкө сыаналыыр. <u>Билэр-көрөр сатабыл. Үөрэнэр сатабыл (познавательные УУД):</u> Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур. Үлэ сыалын-соругун таба туруорар. Билиини-көрүүнү кэнэтэр араас матырыйаалы туһанар. Үлэ түмүгүн дьон интэриэһин, болбонтотун тардар курдук кэпсииргэ дьулуһар.				Ытык өйдөбүллэри инэриин түмүгэ (Личностные результаты): - Төрөөбүт дойду айылҕатын харыстыыр; - Тулалыыр эйгэ туһунан билии-көрүү аабыы көмөтүнэн кэниирин-дириниирин өйдүүр; - Үөрэнээччи ылбыт билиитин сөпкө сыаналыыр			
Уруок хаамыыта:											
№	Уруок түһүмэһэ	Сыала	Учуутал үлэтин ис хоһооно	Үөрэнээччи үлэтин ис хоһооно	Ытык өйдөбүллэр и инэриин түмүгэ (Личностные результаты)	Тустаах үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ (Предметные)	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ (Метапредм. результаты)				

						результаты)	
1	Тэрээһин (организационн ый момент):	Билсигий	Учуутал оҕолор уруокка төһө бэлэмнээхтэрин хонтуруоллуур, үлэлиир. - Үтүө күнүнэн! Мин аатым Евгения Федосеевна. Бүгүн мин эһиэхэ кылаас таһынан аабы уруогун ытытабым. Бары көхтөөхтүк, көдүүстээхтик кыттаргытыгар эрэнэбин.		Бэйэни салайыны		Болжомто лоох буолуу уонна үлэбэ бэлэмнэнии
2	Үөрэнээччини уруокка умсугутуу (мотивация познавательной деятельности):	Тиэмэни арыйы	- Оҕолор, мунан хаалбыт буукубаларга көмөлөһүөбүн эрэ. БААХР ОРОНХО Ауй Бу тыллары уопсай ханнык биир тылынан солбуйуохха сөбүө? («Миигинэ суох ханна да олоруоххут суоҕа,»- диир баар үһү. Дьэ.) - Оҕолор, бүгүндү урукпут тиэмэтин сэрэйдит дуо?	БААХР – арҕах / ОРОНХО – хороон / дьэ Ауй – уйа / - Туох барыта дьэһэлээх.	Бэйэ билиитигэр, тус олобун уопутугар олобуран бэйэтин санаатын этиитэ	Ким барыта, туох барыта дьэһэлээх эбит диэн сылыктааһын	Сөптөөх миэстэни булар, пааранан сүбэлэһэн үлэлиир Уруок тиэмэтин бэйэтэ таһаарар
3	Хатылааһын, бэйэ билиитин сааһыланы (актуализация необходимых знаний)	Тиэмэни билиһиннэ рии уонна сыл-сору к туруоруу	- Уйа диэн тыл лиэксийэли суолтатын ким быһаарыай? - Билигин быһаарылаах тылдьыт көмөтүнэн бастакы эрээт арҕах, иккис эрээт хороон диэн тыллар лиэксийэли	Биир оҕо быһаарар. Арҕах, хороон диэн тыллары лиэксийэли ырыты оҕороллор.	Атын оҕо хоруйун болжойон истэр.	Тыл лиэксийэли суолтатын билэр. Тылдьыты сатаан	Бэйэ билиитин сааһыланан таба туһанар. Аабы, санары сизин тутуһар.

			суолтатын быһаарын - Эһигиттэн ким хороону көрбүтэй? Араас утарыта иэйиини үөскэтээри хаартыска көрдөрөр. - Оҕолоор, тугу көрөргүтүн, хайдах ылыммыккытын тылгытынан быһаарын. - Бу ханна олорор кутуйахтарый? - Быйыл кутуйахтар тустарынан ханнык айымньыны барбыккытый? - Онтон бүгүн оҕо аймах тапталлаах суруйааччытын, “Алаас ахтылҕаннаах ырыаһытын”, биир дойдулаахпыт, быйыл төрөөбүтэ 90 сааһын бэлиэтээбит суруйааччыбыт кэпсээнин ааҕыахпыт. (Мэтириэтэ көстөр). - Кини кимий? Эһиэхэ анаан туох туһунан	Оҕо бэйэтин билиитигэр олобуран кэпсиир. Кутуйах хороонун хаартыскаларын көрөллөр. - Кутуйахтар. Сөбүү, сиргэнии...интэриэс - Хонуу кутуйахтара - Т.Е.Сметанин “Күөрэгэй” остуоруйата. Иннокентий Михайлович Сосин. Хонуу кутуйаҕын туһунан. Хороонун туһунан.	Тугу көрөрүн тылынан сатаан быһаарар Төрөөбүт дойдутунан киэн туттар	туһанар. Уруокка эрдэ барбытын хатылыыр. Суруйааччыны билэр, айымньы көрүнгүн быһаарар. Биир дойдулаах суруйааччытын кытта билсир	
--	--	--	---	--	--	--	--

			кэпсээн буолуой?	суруйбута				
4	Тиэкиһи быһан аабыы (чтение с остановками)	Тиэкиһи аабыы, сабажалаа һын оноруу	- Иннокений Сосин «Айылбалыын алтыһан» кинигэтиттэн Кутуйах уйата кэпсээнин дорбоонноохтук аабар..... Атыттар истэбит уонна тэбис –тэннэ харахпытынан ааба олоробут. - Оҕолоор, эһиги кэпсээни ситэ аахпатыгыт. Кыратык суруйааччы курдук сананыабын эрэ. Салгыы туох буолбута буолуой? Учуутал аабыыта. - Бу кэпсээни аабан баран, кутуйахчааннарга сыһыангыт хайдах уларыйда? Тоҕо? - Оҕолор, 123 сирэйгэ баар этииттэн этииттэн онтуоньум тыллары булан, суруйааччы тоҕо туттубутун быһаарабыт. - Гога эһэтин кэпсээнин истэн баран, тугу ҕыммыта буолуой? Биир үөрэнээччини	Биир оҕо дорбоонноохтук, атыттар искэ аабаллар. Сабабалыыллар. -Аһынныбыт, тоҕо..... - Хаар халын буоллабына сылаас буолар, ол иһин чычаас гыналлар. Сабабалыыллар. Үөрэнээччи	бодоруһууга майгы-сигил и нуорматын, бэйэ эппиэтинэһи н сайыннарыы, салайыныы. Мөккүөрдээх түгэнтэн сатаан тахсар үөрүйэҕи үөскэтии	Аабыы сүрүн үөрүйэхтэри н баһылыыр. Аабыы суолтатын, ис хоһоонун өйдүүр, дьүүлэһиит игэр кыттар. Тиэкискэ олобуран учуутал ыйытылары гар хоруйдары булар.	Ис хоһоонноохтук аабар, үчүгэйдик толкуйдаан санарар. Айымньыны ырытыы кэмигэр бодоруһуу сиэрин тутуһан, бииргэ үлэлиир кыахтанар. Кэпсэтии уратыларын өйдүүр, табан кэпсэтэр.	

			аахтарар.	дорѳоонноохтук ааѳар.			
7	Түмүктүүр этап. Рефлексия	Санааны аһаѳастык этэ уөрэнии. Түмүк оноруу.	Оѳолорго интэриниэттэн матырыйаал көрдөттөрөр. - Оѳолоор, кутуйахчааннарбыт дьиэлэригэр, көмүс ньээкэ уйаларыгар төннүбүттэрэ буолуо дуо? (Арай төннүбэтэхтэринэ, бары кутуйахтар дьиэлэрин алдьата сырыттаһпытына туох буолуой?) (Арай эһиги ити кутуйахтаргыт. Гогаѳа сыһыанньыт)	«Вред и польза полевых мышей» диэн нууччалыы ыстатыйаны интэриниэт ситимиттэн булан ааѳан бастакы эрээт буортутун, иккис туһатын туһунан иһитиннэрии онорор. Оѳолор туох түмүккэ кэлбиттэринэн, проблемнай ыйытыы оноруу.	Уруокка ылбыт билиитин, сатабылын сыаналанар	Кутуйахтарга , айылѳаѳа харыстабылл аах сыһыанын кэпсиир. Бэйэтин сыаналанар	Түмүгүн сабаѳалыыр; үлэтин хонтуруолланар , бэйэтин сөпкө сыаналана үөрэнэр.
Эбии матырыйаал: 1. Винокуров В.Н. Саха сириҥ үүнээйитэ, кыыла-сүөлэ /В.Н.Винокуров; Автор уруһуйа. – Дьокуускай: Бичик, 2004. – 144с. 2. Краткий якутско-русский словарь. Учебный словарь /Т.И.Петрова. – Якутск: Бичик, 2006 3. Сосин И.М. Айылѳалыын алтыһан. Дьокуускай: Бичик, 2008.- 176 с.							

